

Frankenschwein

prešporský filozofický horor pre deti

Wilkommenn!

Jónapot!

Vitaj!



Všetko je mi jasné. Je mi napríklad jasné, že tento príbeh už všetci poznáte. Viem, že už ste počuli o oživenej mŕtvoľe, o monštre na úteku, aj o jeho zúfalom tvorcovi. Tento príbeh predsa už dnes pozná každý. Aspoň si to každý myslí. Ale nikto nevie, že je skutočný, že sa naozaj stal. A už vôbec nikto netuší, že sa odohral tu v Prešporku, a to tak, že celkom inak. Mal by som vám ho preto celý vyrozprávať ja, ešte raz a správne. Prečo práve ja? Pretože je to môj príbeh. Len ja viem, ako to bolo naozaj. To ja som prežil celý život v tieni nemŕtveho stvorenia. Ja som ten nepochopený nešťastník navždy blúdiaci so psím záprahom na saniach v snehových závejoch. Volám sa Viktor Franken, som starý muž, na konci života zatvorený v ľadovej cele temnice, kde spisujem udalosti svojho čudného života.

-

V decembrovej zime roku 1830, hlboko po polnoci, ma na cintoríne oziabalo celkom do kosti. Medzi hrobmi som bol sám. Aspoň sa mi zdalo, kým ma nedostali. Skrehnutými rukami som odhrabával suchý piesčitý sneh z náhrobných kameňov. Potreboval som vidieť nápisy. Písmená, slová a mená. V šere som sa motal medzi náhrobkami a horúčkovito som hrabal. Kamenné znaky mi zaryto dávali najavo, že od nich sa nič nedozviem. Potreboval som nájsť len jedno slovo. Jediné slovo, ktoré by ukončilo moje biedne blúdenie. Iskričky snehu ma štípali v očiach a iba teplé slzy mi pomáhali nestratiť v snehu a v mraze orientáciu medzi hrobmi čo ma obklopovali ako prízraky. Môj knihovnícky inštinkt ma viedol systematicky od jedného hrobu k ďalšiemu, ale v ostrom vetre som už pomaly strácal dych. Bol by som holými rukami skrútenými od artrózy bez váhania odhrabal všetok ľadový sneh z celého cintorína, len aby som to slovo našiel. Ale čím viac znakov som odhalil, tým viac som upadal do beznádeje. Pocit bezmocnosti zo mňa vysával energiu a ja som vedel, že som na konci. Nápisy na hroboch akoby sa mi vysmievali

do tváre. Boli pre mňa nedobytné ako pevnosť. Nedokázal som ich rozlúštiť. Všetky do jedného boli v nečitateľnom jazyku. Hebrejčina. Raz darmo, uč sa cudzie jazyky, lebo neuspeješ ani na cintoríne.

A pritom u nás v Prešporku nie je žiaden jazyk cudzí. Na trhu sa jedná po slovensky, na úrade vybavuje po maďarsky, ale všade inde sa hovorí presburger, po nemecky. Aspoň jidiš by nestačil? Zanádal som, a tu zrazu sa mi v hlave rozjasnilo. Biele vločky na čiernom nebi sa silno rozžiarili, v očiach mi blysko prudké svetlo a ja som padol k zemi pod tvrdou ranou nočného strážnika, ktorého hebrejský úder nepotreboval preklad. Chlap golemského rozmeru síce nechápal, čo porába starý vetchý návštevník v temrave cintorína, ale jeho úlohou nebolo pochopiť. Jeho úlohou bolo pevne uchopiť a odvliecť moje bezvládne telo do temnice. S gráciou si ma prehodil cez mohutné plece akoby som bol len ľahký husársky kožuštek a skratkou cez Judengasse sa prešmykol po zľadovatelom chodníku smerom k židovskej škole. Iste ocenil, ako som ho počas chôdze v tej mrazivej decembrovej noci zahrial.

-

Židovská štvrť za hradbami mesta má svoju vlastnú temnicu. Je to len taká malá vlhká pivničná miestnosť v pivnici ješivy - bez okien a s holou pričnou v kúte. Von odtiaľ vedie náročná cesta. Pred samotného prešporského rabína, ktorý predsedá židovskému súdu. Hluk hlasov z chodby bol zlým znamením, že môj priestupok voči posvätnej pôde berú vážne. Hneď zrána za mnou vyslali Golema. Keď otvoril dvere, bolo vidno, že ten sa v živote nesmie dopustiť žiadneho priestupku, lebo by sa do tejto cely jednoducho nevmetil. Vpratal sa len tak napoly jednou nohou medzi dvere a ozrutnou rukou mi podával papiere a kalamár s perom.

“Priprav sa na večer. Budeš vypovedať pred rabínom Soferom.”

Myslel som, že mi nesie jedlo - aspoň tradičný väzenský chlieb a vodu.

Ale papiere?

“Máš právo na príbeh. Je to výsada, ktorú dostane každý. Napíš príbeh, ktorý ťa sem dostal. Rabín chce vedieť, čo ťa priviedlo do tejto cely. Je najmúdrejší a najspravodlivejší. Spozná či je tvoj príbeh pravdivý, a až potom ťa bude súdiť.”

“A keď ten príbeh nebude pravdivý?” vyzvedal som takticky.

“Tak nech je aspoň dobrý.”

Golem sa odpratal z dvier a vzápätí sa ešte vrátil so sviecou.

“Je tu tma, nemáme tu okná.”

-

Môj naozaj pravdivý príbeh:

Narodil som sa roku 1770 v mäsiarstve môjho otca. Mrzlo, fučalo a šibal ostrý sneh. Nad vchodom do kšeftu sa ako obesenec hompáľal nápis Franken Metzger - mäsiarstvo Franken. V úzkych špinavých uličkách neďaleko mäsiarskej brány bolo šero aj cez deň, ale naše žiarivé lojové sviečky lákali zákazníkov dovnútra, do obchodu. Bol advent. Radosný čas. Čas zabíjačky.

Náš *metzgerkšeft* mal dve veľké okná na ulicu a otec do nich v zime rozvešoval krvavočervené klobásky, dočierna vyúdené bravčové stehná, mramorové tlačienky a tučnučké masné jaterničky. V adventnom čase bolo krásne dokonca aj mäsiarstvo. Aspoň spredu z ulice. Vzadu v čiernom dvore zatiaľ nepretržite páchol dymiaci kotol s nechutnou hustou penou a otec k nemu denne privádzal z trhu vypasené prasiatka, ktoré ako zlý čarodej prudkým mávnutím sekerky premieňal na bravčové. Od svitania sekal, píľil a mlel mäso, ktoré potom cez deň predával. Bol ešte veľmi mladý a veľmi krutý. Mal svoje krvavé remeslo rád a neskrýval to. Určite ste si všimli, že pekár chodí večne zafúľaný od múky a cukrár od cukru. Viete si teda predstaviť, od čoho

býval zababraný môj otec. Mäsiarsku halenu mal už ráno celú pofrkkanú krvou a keď zo zadného dvora vstupoval do obchodu, len si navrch haleny so zaschnutou krvou natiahol parádny zdobený zamatový kabátec. Jeho urodzený vzhľad ako aristokratické znamienka krásy dopĺňali muchy, čo na ňom neustále sedeli. U nás v kšefte totiž boli muchy aj v decembri. *Unsere Fliege su také dick...* - to hovorieval môj otec, že naše muchy sú také tučné, že ani netušia, že už je zima. Poletovali okolo nás bez prestania. Dožívali sa možno aj desať rokov a jedna či dve boli možno staršie ako ja. Tie už boli trochu unavené a príliš vypasené na to, aby lietali, a tak len posedávali blízko piecky a učili mladé mušky svetonázor. Najmä riešiť záhady a zmysel svojho života a orientovať sa v mäsiarstve. Muchy, ktoré sedávali na otcovi boli mladšie a aktívne, avšak takého druhu čo stále sadajú na jedno a to isté miesto, lebo nemajú objaviteľského ducha. Možno by na otca sadali menej, keby si na krk každé ráno nepriväzoval čerstvo vypraté držky, aby zamatový kabátec doplnil jemne čipkovanou náprsenkou. Miloval veľkolepé parochne a čipky, no podľa jeho mäsiarskeho vkusu boli držky najfajnovšie našuchorené. Veľmi sa chcel stať vážnym mešťanom, a preto sa vyberane obliekal. Túžil po rešpekte a úcte a bol presvedčený, že ich získa, ak bude vyrábať tie najchutnejšie a najtučnejšie jaterničky v meste. A skutočne. Jeho jaternice sa tešili rešpektu a úcte po celom Prešporku.

Kým žila mamička, bol som stále pri nej. Naučila ma čítať a písať skôr ako som išiel do školy a ja som odvtedy v každej knihe, ktorú som čítal, počul jej hlas. Akoby mi potichu do uška čítala mama. Keď sme ju pochovali, zostal som s otcom sám a nemal som nikoho, kto by sa o mňa staral. Bol som tiché dieťa a mohlo sa zdať, že sa bojím ľudí. Ale ja som sa čoraz lepšie cítil s mojimi knihami. Boli pre mňa ako živí priatelia, čo mi rozprávajú zaujímavé príbehy. Zatiaľ čo ozajstní ľudia väčšinou nič zaujímavé nehovorili. Žiadne nové knihy som síce už nedostával, no čítal som stále znova tie staré, dôverne známe stránky a ony si pre mňa za odmenu vždy pripravili nejaké nové pre-

kvapivé slovo alebo vetu. Akoby vedeli, že to bude moje jediné potešenie dňa. Vyzeralo to, že ma čaká dlhé a neradostné detstvo. Stal sa však zázrak.

V roku 1781, keď som mal jedenásť rokov, trávil som viac času v obchode. Jedného dňa otec v zhone a zmätku z množstva práce neskontroloval poriadne čriedu prasiat, ktorú kupoval. Vrátil sa z trhu rozzúrený dobordova. Muchy okolo neho zlostne bzučali a on preklínal obchodníka, ktorý mu predal to *xindl* malinké vychudnuté prasiatko, čo ledva stálo na nohách. Môj statný otec, ktorého som sa aj tak vždy bál, teraz soptil uprostred nášho čierneho *hintenhofu* a vyhrážal sa, že vyhodí do *luftu* celú mäsiarsku bránu aj s trhoviskom. Bol veľmi prchký, čo by mäsiar nemal byť, pretože zaobchádza s ostrými predmetmi. Ale otec veril, že keď sa rozkrikuje, pôsobí ako silná osobnosť. Zvlášť si oblúbil termín *vyhodit' do luftu*. Vždy sa zastrájal, čo všetko poletí. A to nešťastné malinké prasiatko sa mu práve v tej explozívnej chvíli priplietlo pod nohy. Otec to bral osobne a aby dokázal, že je muž činu, skutočne to malinké prasiatko schmatol zo zeme a prudko vyhodil do *luftu*. Ešte len letelo smerom hore, keď sa otec zúrivo zvrchol na *kramfleku*, tresol dvermi a bol preč.

No prasiatko bolo vymrštené do vzduchu takou silou, že ďalej stúpalo stále vyššie a v letku už dosahovalo výšku strechy. Tam mu ale klesla rýchlosť, postupne spomalilo, až zavislo v nebi a nôžkami rýchlo hrabkalo do prázdna, akoby sa pokúšalo lietať. Jeho snaha udržať sa vo vzduchu bola veľmi dojímavá, lebo ukázala, že prasiatko je ozajstný optimista a nestráca vieru. Horšie bolo, že strácalo výšku a teraz už doslova svišťalo dole. Ja som najprv jeho let pozoroval strnulo s otvorenými ústami, keď v tom moje nohy samé od seba začali neisto poskakovať po dvore sem a tam v snahe dostať sa na správne miesto a mať pritom aj dobre rozloženú váhu v nohách. Roztiahol som ešte obe ruky doširoka k nebu, ako prosebník, čo zúfalo volá do nebies o pomoc. Sústredil som sa len na padajúce prasiatko. V tej chvíli neexistovalo nič iné. Neboli starosti, nebol otec, nebol strach. Akoby som ja sám

neexistoval.

Sledoval som len zväčšujúce sa prasiatko, ako sa zhora strmhlav približuje ku mne a zrazu - cap! Zletelo mi do náručia. Chytil som ho a pevne som ho zvieral. Nebolo vôbec vystrašené. Srdiečko mu bilo pokojne. Dokonca akoby sa aj usmievalo. Užilo si vzácnu príležitosť preletieť sa nad naším dvorčekom a teraz na mňa milo žmurkalo a olizovalo mi tvár ako psíča. Bolo jasné, že je to výnimočné zvieratko. Múdre a dokonca veselé. Bolo na ňom niečo komické. Niečo, čo mi ťahalo kútiky úst do úsmevu. To prasiatko malo dušu. Od tej chvíle som viac nebol sám. Mal som svoje malé *schwein*. Pre otca bolo našťastie úplne nepoužiteľné, nemalo ani gram tuku a ledva zopár deka mäska. A najlepšie na ňom bolo, že ma milovalo. Od tej chvíle sa odomňa ani nepohlo. Nech som robil čokoľvek, bolo vždy pri mne. V mäsiarstve som už v tom čase mal veľa povinností. Tí najvyberanejší klienti nechodievali do obchodu, dokonca tam ani neposielali služobníctvo, ale nechávali si posieľať tovar priamo do kuchyne. Behal som po meste, roznášal mäsiarske balíčky po domoch a prasiatko cupkalo vedľa mňa.

Otec nič nenamietal. Považoval to dokonca za výbornú reklamu. Bol to predsa skvelý pohľad, keď sme spolu obiehali mesto - mäsiarsky chlapec Franken a jeho milé prasiatko. Obyvatelia mesta, všetci okoloidúci v uliciach a uličkách otáčali hlavy a usmievali sa, keď sme ich míňali. Po čase nás už každý z diaľky spoznával.

“Franken schwein!” vykrikovali za nami deti.

“Frankenove prasiatko!”

Kým prišla jar, boli sme populárny prešporský *stuck*. Pokrik Franken schwein sa ujal. Z detskej veselej prezývky sa stalo meno, ktorým ľudia prezývali môjho verného pratnera:

“Franken- schwein! Frankenschwein!”

Ozývalo sa ulicu za ulicou, keď sme spolu vybavovali svoj každodenný *lauf* s objednávkami. Ľudia nám kývali a usmievali sa. Otcovi sa darilo čoraz lep-

šie. Jeho firma akoby získala dušu. Bol to najkrajší rok v mojom živote. Bol som šťastný. Frankenschwein ma miloval, ľudia nás mali radi, dni boli veselé. Až do Vianoc.

Čas adventu vždy zasahoval do môjho života svojou osudovou rukou, ktorá tak nezvratne ako sa obracia list v kalendári, tentoraz obrátila môj život naruby. Vo vzduchu lietali útržky spevu, vôňa medovníkov sa ťahala z otvorených okien prekúrených kuchyniek. Deti sa z celého okolia rojili okolo veľkej ľadovej šmyklávky na ceste. Odušu vykrikovali starú známu odrhovačku, žiadnu koledu. Nekonečná melódia ako z verklíka - *Ach du lieber Augustin*. Malinký Janko Hummel vyspevoval najsilnejšie zo všetkých. Ale slová boli iné. *Ach du lieber Kempelen, was hast du er-zeugen!* Čo si zas zostrojil, milý Kempelen? Okoloidúci dospelí ich napomínali za to, že zosmiešňujú slávneho vynálezcu. Napomínali a hrozili im prstom, ale len naoko, lebo sa už náhlili ďalej, aby stihli nachystať tie najlepšie vianočné dobroty pre tých nespratníkov doma.

Ulice temneli a čas sa krátil. Aj mäsiarstvo zarezávalo naplno. Otec už zamestnal niekoľko tovaryšov a spoločne sekali, údili a vypekali na ražni vianočnú pečienku. Zvonček na dverách cinkal od rána do večera a do slávnostného štedrého dňa zostávalo už len zopár hodín. Už mi zostával len jeden *lauf* po meste. Posledných pár balíčkov a konečne si oddýchneme. Svet sa zastaví. Zamastení *krampusi*, čo do omrzenia rachotia reťazami po meste, sa pôjdu domov do tepla najesť, decká z Zuckermanclu zoberú sánky na plecيا a vrátia sa k mame, oblečú si slávnostné šatočky a premenia sa na anjelíčkov, mesto stíchne a všade zavládne pokoj a mier. Aj môj otec zastaví na chvíľu svoju masnú manufaktúru a zavrie kšeft. Namiesto mäsiarskeho zvončeka budem počúvať vznešený martinský a mikulášsky zvon. S Frankenschweinom sme čakali v kúte pri dverách, kým nám nabalia posledné objednávky. Mal som v ruke malú knižočku s gréckou bájou o Prométeovi, ale oči sa mi zatvárali a stále som čítal ten istý riadok. Frankenschwein zvalený na dlážke vedľa

mňa od únavy smiešne odfukoval. Už to nebolo chudorľavé, dengľavé prasiatko. Mal teraz už krásnu postavu. Čiže, bol tlstý ako prasa. Lepšie povedané, bol tlstý ako prasa má byť. Predsa len, za ten rok pekne narástol a pribral. Zdobili ho asi stokilové rokokové špeky s dokonalou ornamentálnou špirálou chvostíka. A tento sviatočný nával roboty bol už naňho priveľa. Chrochtal unavene pri mne na zemi a čakal, čo bude. Otec totiž opäť zúril. Mladý učeň v zhone zle *zrečnoval* objednávky a nekúpil dost' prasiat na porážku. Jaterničky sa povážlivo míňali a aj rošt bol prázdny. Ja som však už mal nabalený poriadne ťažký košík pre veľkopanský dvor v Langgasse. Poškrabkal som vyčerpaného Frankenschweina za uchom.

"Bleib still."

- pošepkal som mu, aby zostal ležať a vyložil som si náklad na sánky.

Zatiahol som si pevne kabátik a potľapkal som ho nech oddychuje. Frankenschwein na mňa žmurkol múdrymi očkami, pokýval hlavou na pozdrav a prevalil sa na chrbát. Poškrabkal som ho po tlstom brušku, vyrazil som do zimy a ponáhľal sa vybaviť svoje povinnosti. Ešte som sa obzrel a narýchlo mu zakýval.

Keď som sa vracal, bola už tma. Mrzlo a ja som sa už tešil do tepla. Zabočil som k nášmu mäsiarstvu, kde tovaryši práve vykladali do okna bravčovou hlavu na podnose. Bežal som k dverám, aby som už bol na ich teplej strane. Trvalo mi niekoľko krokov, kým som pochopil. Nohy ešte kráčali, ale srdce mi už oznamovalo strašnú správu. Otec zarezal Frankenschweina. Na mise ležala jeho hlavička a vzadu na háku sa pokyvčákli dobre známe stehienka. Môj Frankenschwein bol mŕtvy a naporcovaný. Primrzol som na večnosť pred oknom. Večnosť niekedy trvá len pár minút, ale aj tak je nekonečná. Nekonečne dlho som tam stál. Biela para z otvorených úst mi už zahmlievala výhľad na okno. Alebo možno sa mi zahmlieval zrak a strácal som vedomie. V ušiach mi hučali zvuky z ulice, detský smiech a verklíkový popevok *Ach du liebr Kempelen, Kempelen, Kempelen...* Bol som zúfalý. Túžil som niečo zme-

niť. Niečo urobiť. Keby som len mohol. Keby som ho nebol nechal doma. Keby som sa vrátil skôr. Keby som bol rýchlejšie utekal. Keby sa čas mohol zastaviť ako pokazené hodiny a celý svet by zostal stáť, ako figúrky na hracom stroji majstra Kempelena. Kempelen! V mojom mozgu ako v zaseknutom automате zaviazlo to meno. *Ach du liebr Kempelen!* Jediné Kempelen, svetoznámy, geniálny Kempelen dokáže oživiť mŕtvy stroj. Všemocný, veľký Kempelen!

-

Automat je technická hračka. Pohybuje sa automaticky. Nerozptyľuje sa premýšľaním ani pocitmi. Ja som v tej chvíli ako automat vkročil do obchodu a mechanicky som do veľkého koša začal nakladať každý kúsok svojho Frankenschweina - hlavu, stehienka, paprčky, naštvrtené polky, čo viseli na hákoch... Do košíka, na sánky a preč. Preč z toho obchodu hrôzy. Ťahal som na šnúrke svoj smutný náklad na Donaugasse. Vedel som presne kam. Každý v meste poznal ten dom. Z jednoduchej príčiny - aby sa mu mohol vyhnúť. Johan Wolfgang von Kempelen bol vzdelaný človek a dvoran, ovládal osem jazykov a bol obľúbencom kráľovnej Márie Terézie. No po nociach bolo z jeho domu počuť hrôzostrašný vreskot, či skôr výkriky. Nekonečné kvílenie a zavíjanie, akoby sa nejaký démon márne pokúšal vysloviť ľudské slovo. Tieto zvuky nepochádzali z úst človeka, azda preto boli pre ľudské uši také desivé. Obyvatelia Prešporka nie sú vôbec *cimprlich*, ale Donaugasse bola aj tak po zotmení úplne vyľudnená, ukrytá za zabednenými okenicami a zašperovanými bránami. Svetlá pozhasínané. Zúfalstvo sa však z diaľky môže podobáť na odvalu, a tak som sa stal široko-ďaleko jediným odvážlivcom, ktorý v tejto čiernej ulici ťahal sánky k domu vprostred ulice.

Z jediného svietiaceho okna sa práve ozval hlboký a ťahavý rev. Zdá sa, že majster Kempelen je doma. Služobníctvo už asi malo sviatočné voľno, lebo na moje búchanie prišiel bránu otvoriť sám majster Kempelen.

“Volám sa Viktor Franken”, spustil som.

Počúval ma iba chvíľu a len čo sa dovtípil čo od neho chcem, ihneď ma vpustil dnu a pomohol mi vytrepať ťažký kôš hore schodiskom. Bol milý a pokojný, ako bývajú dobrí ľudia, a tak som začal pomalšie dýchať a už som bol aj na seba pyšný, že som sa nenechal odradiť hlúpym strachom. Keď som však vstúpil do jeho veľkej dielne, hneď som pochopil, prečo sa odtiaľto ozývajú zúfalé náreky a stony. Na stenách aj po stoloch boli rozvešané a pohádzané kusy ľudských končatín. Ruky a nohy... a dokonca hlava. V okamihu som zabudol na svoju odvahu, aj na Frankenschweina, otočil som sa na *kramfleku* a rozbehol som sa preč. Kempelen sa však jedným dlhým skokom vrhol ku dverám dielne a zatresol mi ich pred nosom. Bol som v pasci. A tak som sa aj ja pustil do kriku, aj keď som vedel, že na pomoc mi nikto zo susedov nepríde. Aj keby ma počuli volať o pomoc, určite by len lepšie utesnili okná.

“*Ruhe!*”, chytil ma za plecia a otočil ma čelom k rozhádzaným hnátom.

“Pokoj! Upokoj sa. Toto všetko sú mechanické končatiny. Sú z dreva, pozri!”

hovoril pokojným hlasom a trochu sa usmieval. Vzal do rúk nohu, ktorá bezvládne ležala na stole. Noha mala dokonalý tvar. Bola hladká a nezdravo bleďá. Kempelen po nej poklepal a ozval sa príjemný, drevený zvuk. Bola drevená.

“Pozri, študujem mechaniku ľudského tela, aby som vytvoril autentický pohyb pre svoje automaty. Táto drevená noha, kolenný kĺb a chodidlo presne napodobňujú rotáciu a ohyb ľudského tela. Vidíš?”

Hojdal *haksňou* pred mojimi očami, ale jednou rukou ma pritom držal za plecia, akoby vedel, že ho počúvam len na pol ucha a ešte stále mám chuť zdýchnuť.

“Ten krik...”, zašepkal som: “Prečo sa potom odtiaľto ozýva ten strašný rev?”

“*Ach, so!*” povedal tajomne. “To je veru celkom iný experiment.”

Ťahal ma do kúta miestnosti, kde stála drevená kasňa, z ktorej trčala akási hadica. Lenže ja som sa k tej veci nemienil priblížiť, a tak ma pomaly pustil a pritom ma upokojujúco potľapkal po ramene. Tak, akoby to mohol urobiť môj otec, keby ho to aspoň raz v živote napadlo. Vtedy som sa rozplakal. Strach som doteraz prekonával kvoli drahému Frankenschweiniovi. Ale nedokázal som odrazu už prekonávať svoju bezmocnosť. Potreboval som niekoho, kto sa ma zastane a nikoho som nemal. Ten môj premoknutý kabát odkedy ho mám, nebol nikdy potľapkaný. Prišlo mi zrazu ľúto môjho nepohladeného kabáta. Prišlo mi nesmierne ľúto, že tento cudzí človek nie je mojím otcom. Chcel by som ho počúvať, učiť sa od neho, dozvedieť sa všetko čo vie, pomáhať mu v dielni. Bol by som ten najposlušnejší a najšťastnejší syn, keby som mal otca, ktorý by nebol stále *cvíder*, rozčúlený, podráždený a aspoň občas by ma potľapkal po pleci. Kempelen ma opatrne posadil do svojho kresla, zobral z malej piecky kanvicu, podal mi šálku horúceho čaju a začal rozprávať:

“Viktor, môj malý priateľ. Si veľmi rozrušený tým, čo sa ti stalo. Prekonal si svoj žiaľ aj strach a rozhodol si sa zmeniť svoj osud. Preto ťa nazývam svojim priateľom. Prišiel si za mnou s neslýchanou požiadavkou. Chceš odo mňa, aby som ti poskladal späť tvoje mŕtve prasiatko, kostičku po kostičke. Vrátil mu pohyb a funkčnosť. Zmontoval ho ako moderného Prométea. Vieš, ja som racionálny človek. To znamená, že verím v rozum. Vyznávam logický a vedecký prístup k svetu. A preto si myslím, že tvoja požiadavka je...”

Odmlčal sa, aby jasne sformuloval dôležitú pointu.

“Je nesmierne moderná!”

Očakával som celkom iný koniec jeho vety o dôležitosti racionálneho prístupu k problémom sveta, a preto som od prekvapenia prestal fňukať. Pozrel som na Kempelena, teraz hrdo vystretého, ako rytiera modernej vedy, ktorý ochotne položí svoj život možno nie za ozubené koliesko, ale za magnet určite. Kempelen vyhrabal z hŕby kníh na stole hrubý spis s akýmsi obrom na obráz-

ku a ohnivo pokračoval:

"Pozri tu, v knihe Leviathan sa píše, že všetky živé bytosti vrátane ľudí predsa nie sú ničím iným, než živými strojmi z mäsa a kostí. Veď čo iného je srdce, ak nie pružina, čo iné sú nervy, ak nie struny. A kĺby zas koliečka, ktoré uvádzajú do pohybu celé telo. Múdry filozof Hobbes už pred sto rokmi rozpoznal mechanickú podstatu nášho sveta. A dnes máme najmodernejšie technológie, ktorými sami tvoríme automatické ústrojenstvá a pohyblivé mechanizmy. Som nadšený tvojou výzvou a ihneď sa pustím do práce. Oddýchni si, vyspi sa a ja dám zatiaľ tejto kôpke bravčového výseku systém a logiku!"

Vyberal z mäsiarskeho koša kúsky Frankenschweina a kládol ich na stôl do tvaru prasiatka. Hneď si zo šuplíkov vyhrabával spony a skrutky, lupu, ihly a ďalšie nástroje. Prirovnával a prekladal jednotlivé časti a dôsledným pohľadom kontroloval v akom stave sú kĺby a šľachy na končatinách. Kým Kempelen hľadal a kutral, aby pripravil veľkú operáciu, ja som mal čas rozhliadnuť sa po jeho dielni. Vyzerala ako celkom obyčajná stolárska dielňa - boli tu hoblíky, dláta, rezbárske nože, ale aj kovové obruče a kovania, ktoré prikazovali dreveným súčastiam, kde sa majú pevne stretávať a určovali ich uhol, či dĺžku pohybu. Obyčajný stolársky *vercajg* však rozmanitosťou a precíznosťou predčilo náradie hodinárske - ozubené kolieska, struny a pružiny, klapky a rôzne iné jemné mechanizmy, ktoré svojím citlivým dotykom oživujú zvonkohry a mechanické zázračné hračky. Veď ako vravieval Kempelen *život nie je nič iného, len pohyb údov*. Ale čo tento *werk* skutočne povyšovalo nad všetky ostatné, boli záhadné zariadenia postávajúce po kútoch a na stolíkoch. Ľudské postavy zmontované len čiastočne, iné zas komplikovane prepracované s krásnym odevom a maľovanou tvárou. Pátral som po slávnom Turkovi, ktorý... všetky do jedného nevyspytateľné a záhadné. Ľudské telo zostrojené z... ktovie, akému účelu slúžia. Strach pomyslieť. Nevieam, ako dlho som skúmal podivné výtvyry v dielni. Možno som aj zdriemol, lebo zrazu ma prebral

výkrik majstra Kempelena.

“Heuréka, Viktor! Heuréka! Stojíme na prahu novej éry, v ktorej moderný človek, všemocná veda a fenomenálna technológia, ukončia ľudské utrpenie, smrť a choroby. My dvaja sme dnes porazili krutú prírodu a vrátili sme všetku moc do rúk človeka! Ajhľa, Homunkulus!”

Kričal Kempelen, až sa chveli plamene sviec. Svetlo na stole prudko poblikávalo po tele prasiatka. Keby som sa vládol pohnúť, asi by som prišiel bližšie, ale nehýbal som sa - nepodarilo sa mi ani len zavrieť ústa - na stole totiž ležal môj Frankenschwein. Hlava, telo, chvostík - všetko pekne poprišívané na svojom mieste.

Je živý. Pohol sa. Zachvelo sa mu viečko! Ešte stále sa pomykáva. A teraz nôžka! Vlastne nie, nôžka nie. To len poskakujúci plameň ma oklamal a na malý augenblik som myslel, že paprčka ožila. Lenže svetlo sviečky sa upokojilo a Frankenschwein už len ležal bez pohnutia.

“Som génius.” spokojne si sadol unanvený Kempelen.

“Každý sval, každý kĺb, všetko zapadlo *genau* na svoje miesto. Každá šľacha, aj tá najmenšia žilka, je opäť dokonalou súčasťou tohto tučnučkého aparátu.”

“Takže žije?” spýtal som sa neisto.

Kempelen sa na mňa nadšene usmial.

“Nie. Nežije. Zatiaľ. Hovoril som ti predsa, že stojíme “na prahu” novej éry. To znamená, že ešte musíme počkať, kým veda pokročí ďalej. Na nové poznatky, na ďalšie vynálezy a objavy. A potom nás už nič nezastaví na našej víťaznej ceste k ovládnutiu prírody. A zatiaľ,” zamyslel sa, “zatiaľ mu sem môžeme namontovať takéto drôtičky, aby to vyzeralo...”

“Nechcem drôtičky! Nechcem, aby to vyzeralo! Chcem, aby naozaj žil, aby sa usmieval, keď ho poškrabkám za uchom. a aby spokojne krochkal, keď dostane apfelštrúdl. Chcem, aby mal dušu.”

Kempelen vážne sedel a rozmýšľal.

“Viktor, môj drahý priateľ, ja som vedec a preto pracujem vedecky. Nehovorili sme nič o duši. Chcel si fungujúce prasiatko.”

“Ale ved’ nefunguje! Nebehá. Dokonca ani nedýcha.”

“Z môjho hľadiska funguje. Celé telo je pripravené behať a dýchacia sústava, hrtan, pľúca sú pripravené dýchať. Je dokonale zostrojený. Rád by som urobil aj viac, ale- to by som musel byť naozaj umelec...”

“Umelec by to dokázal?”

“No, to sa tak hovorí”

“Ale umelec by to dokázal?”

“Ja neviem, Viktor.” Kempelen akoby sa chcel vyhnúť zbytočným mrzutostiam. “ale je pravda, že o duši vie umelec viac ako ja. Liečia dušu, živia dušu a napríklad aj veľmi oduševnene spievajú duchovné piesne.”

Neveril som vlastným ušiam. Robí si zo mňa žarty alebo sa ma chce zbaviť?

“A ty, drahý Viktor, máš veru odvalu aj *gedult* aby si sa mohol vydať aj za tým najnebezpečnejším umelcom! ”

“Za kým?” vyvalil som oči asi tak ako nákras anatómie tváre, ktorý visel na stene.

“Za tým najobávanejším a najčudnejším patrónom v celom Prešporku. Ja myslím, že moja práca sa skončila. Všetko, čo malo logiku a systém som už vykonal. Môj osvietený rozum je tu už zbytočný. Ak chceš vedieť niečo o duši, potrebuješ umelca. Ale najprv sa musíš najesť a vyspať. Máš čas. Práve svitá, takže teraz za ním v žiadnom prípade nemôžeš vyraziť. Umelci ani netušia, že táto časť dňa vôbec existuje. *Zum Künstler nach finster*, a či po našom - na umení po zotmení.”

Podvečer som teda opäť ťahal svoje sánky po Donaugasse. Kempelen mi z okna zamával a o chvíľu prázdnu ulicu preťalo kvílivé zavýjanie. Nebál som sa. Už som vedel, čo to je. Neúnavný majster Kempelen aj na štedrý večer pracoval na svojom novom vynáleze - hovoriacom prístroji. Veril, že dokáže prístroje naučiť rozprávať. Na jednom konci to vyzeralo ako hudobný nástroj. Veľký mech dúchal vzduch do hrdla s plátkom a vydával nepekný, drzý krik. "Ééééé!" K čomu Kempelen ešte pridal mäkkú trubicu, rukou ju stláčal, menil jej tvar a tak sa Éééé menilo na desivé Éééáááááhhhhhííííí! Okolie desil neslýchaným neartikulovaným kvílením a veril, že možno práve dnes sa mu podarí vylúdiť prvé zrozumiteľné slovo. Vzďaloval som sa. Dať dušu môjmu prasiatku.

-

Šrégom cez celé mesto, za židovským cintorínom, až celkom na konci dlhej ulice stál hostinec U Jeleňa. Tam bol ateliér toho obávaného umelca. Preslávil sa pôvodne vo Viedni, ale hneď ako sa uňho prejavili známky šialenstva, presťahoval sa do Prešporka. O jeho šialenstve od toho času nebolo pochýb. Teraz býval slávny profesor v najchudobnejšej rybárskej štvrti pod hradným vrchom. Vrzgal som tmou po snehu. Tu som aspoň so svojimi sánkami vôbec nebol nápadný. Na hradnom vršku Schlosbergu bola predsa vždy najlepšia sánkovačka. To môže potvrdiť aj urodzené potomstvo kráľovnej Márie Terézie. Dávno predtým, než vládli Európe, kraľovali na vršku pod hradom v sánkovaní na striebornej mise. Teraz tu bolo pusto. Mesto bolo vyprázdnené. Všetky decká boli doma v teple, spievali koledy a chrumkali cukor a mandle. Len ja som sa sám terigal so saňami a *zheftovaným* Frankenschweinom po zaviatom Zuckermantli. Od Dunaja fúkal ľadový vietor a pokryl cestu takými vysokými závejmi, že som ich skoro nedokázal prebrodiť. Nesnežilo, ale vietor presýpal sneh na zemi v divokých záchvatoch z miesta na miesto,

pričom vydával neutíchajúci silný, svišťavý zvuk. Keď tíško padajú vločky, je aj treskúci mráz celkom únosný, ale tieto zvuky zimy sú neznesiteľné. Posledné metre som ledva kráčal, taký som bol stuhnutý. Hľadal som v rade nízkych domcov, kde je to miesto. Zastal som pri starom murovanom plote.

Obhliadol som ho a škárou som najprv opatrne nakúkal do dvora. Cez krivý otvor som cez biele poryvy zrazu rozonal jeho holú hlavu. Pozoroval som ho. Nevidel ma. Bol otočený na stranu a sliepňal kdesi do diaľky. V neľudskom počasí sa divoko mračil. Dost' dlho som ho sledoval. Ani sa nepohol a stále sa nehybne mračil do diaľky. Pomaly som sa už odlepil od steny, že podídem bližšie a ausgerechnet v tej chvíli na mňa zozadu skočil akýsi zločinec s pištoľou v ruke.

“*Schluss!*” kričal. “Stačilo! Mám ťa! Ani sa nepohni!” Pištoľ mi držal pri hlave a kričal mi do tváre “Čo tu snoríš?”

“Nestrielaťte, idem za majstrom Messerschmidtom. Posiela ma Kempelen.”

“Posiela ťa Kempelen?” pištoľ od prekvapenia takmer vystrelila. “Johann Wolfgang von Kempelen?”

“Áno. Prosím, nestrielaťte.”

Statný ozbrojený útočník v dlhom plášti a klobúku vyzeral nebezpečne. Jedna ruka vyložená na korde, ktorý mu visel na opasku, v druhej ruke pištoľ a na tvári široký úsmev. To ma asi desilo najviac.

“*Na gut.* Dobre teda. Zoberiem ťa k Messerschmidtovi, keď sa nebojíš. Ale aby si bol pripravený na stretnutie s obávaným majstrom...” sklonil sa ku mne celkom blízko a chrapľavo mi šepkal do ucha

“Najprv musíš uhádnuť hádanku.”

“Skúsím.” nemal som na výber.

“Vieš koľko hláv má majster Messerschmidt?”

“Koľko má hláv?” zhrozil som sa a podlomili sa mi nohy “On nemá len jednu hlavu?!”

“Nie veru, chlapče môj. Majster Messerschmid nemá len jednu hlavu. Tak povedz, koľko?”

“Má toľko hláv, koľko potrebuje” skúsil som opatrne, aby som neurobil chybu, lebo mi bolo jasné, že tento pištoľník sa so mnou veru nebude *cvancigovať*.

Vybuchol do smiechu. Rozrehotal sa s vycerenými zubami a pištoľ radostne mierila do všetkých okolitých okien striedavo.

“*Recht!* Správne. Presne toľko, koľko potrebuje. Si múdry chlapec, podďalej. A sám si ich môžeš spočítať!”

Otvoril bránu a vpustil ma do záhrady. A tam - hlava na hlave. Zamračený pán, kýchajúci pán, ďalší čo sa smeje, a iný sa znechutene pitvorí. V každom kúte, všade naokolo. Samé hlavy. Aj tá čo sliepňa do diaľky.

“Toto sú tie Messerschmidtove hlavy?”

“Áno, to sú moje hlavy.” hrdo vyhlásil pištoľník a rozhliadal sa okolo. „Ja som Franz Xaver Messerschmid. Sochársky umelec. A neprestanem s týmito hlavami, kým ich nebudem mať presne koľko ich budem potrebovať. Čiže asi 69.”

“Prečo?”

“Lebo je to dôležité. Je to magické číslo ideálnej rovnováhy a dokonalosti. Číslo kozmickej harmónie. Hlavy totiž musia vytvoriť ideálnu proporciu, aby sa mi podarilo poraziť zlého Démona. Všetko ti vysvetlím, ale najprv mi povedz prečo ťa sem Kempelen poslal. A podď dnu, do ateliéru. Tu zmrzneme.” Viedol ma zo záhrady. “*Lass das.* Sane nechaj tu.”

“Nemôžem. Tam mám to najdôležitejšie”

A prekotne nesúvislo som vysvetlil Messerschmidtovi všetko o náklade na sánkach, o Frankenschweinovi a jeho osude. Svoje prekvapenie sa ani nepo-

kúšal skryť. Nahlas počas môjho rozprávania komentoval môj osud poväčšine nadávkami, v čom som s ním súhlasil. Ja som medzirečou aj teperil sánky do ateliéru a fučal:

“Kempelen je skutočný technický génius, podarilo sa mu dokonale poskladať Frankenschweina. Je už hotový. Vyzerá ako živý. Lenže, žiaľ, nie je.”

Uzavrel som rozprávanie, vystrel som sa a vydýchol som si.

“Samozrejme, že nie je!” Messerschmidt sa posadil k sánkam na rozheglanú stoličku zamazanú od hlíny a prachu. “Veď svet predsa nie je žiadny hlúpy mechanický hodinový strojček. A ľudia a zvieratá, živé bytosti, nie sú žiadne automatikwerke. Never všetkému čo tvrdí Kempelen. Je výnimočný. To nepopieram. Ale je to len vedec. A úlohou vedca je nepochybovať o ničom. Vedci sa hlavne musia držať svojich teórií a za žiadnu cenu o nich nepochybovať. Ale umelec a ten, kto hľadá pravdu, ako ty, chlapče - ten musí o všetkom stále z celej sily pochybovať. Stále neveriť, pýtať sa a pochybovať. To nie sú moje slová, to povedal niekto múdrejší a ja som aspoň taký múdry, že mi je jasné, že ten, kto to povedal mal pravdu. A o tom nepochybuj!

Vedci ako Kempelen si myslia, že môžu všetko na svete rozobrať a zložiť, zmerať a odvážiť. Že na všetko je vysvetlenie, logika, príčina, dôsledok, fľaštička a kategória. Ale nie je to tak. Veď povedz, nesníval sa ti niekedy sen, ktorý bol taký živý ako skutočnosť a ktorému si celkom veril, až kým si sa nezobudil? Ako teda môžeš veriť svojim vlastným zmyslom - zraku, hmatu a sluchu, keď ťa každú noc vo sne dokonale klamú? Ha? Svet sa veru nedá odvážiť a zmerať, *mein Junge*. Je na to príliš zázračný a dokonalý. Nedokážem sa prestať čudovať, čo všetko sa v ňom deje.

Mňa napríklad, a to je poriadne nevysvetliteľné, v noci navštevuje ten môj Démon. *Also*, vytiahnem pištole a strieľam. Ale popri tom nezabúdam vždy v údive žasnúť nad tým zázrakom sveta.”

“Vy sa ho nebojíte? Toho Démona?”

“*Natürlicherweise*, že sa ho bojím. Je strašidelný. Hornú peru má dlhú ako zobák. Zjaví sa a pomaličky si začne natáľhovať to zobáčisko. Vyťahuje sa a klame. Stále mi niečo nahovára. A do mňa sa potom akoby obuvákom obuje taký obrovský strach, že sa do mňa ledva zmestí. Tak sa bojím. Najviac sa bojím toho, že čo ak nás nejaký Démon neustále klame a nič na svete nie je pravda. A nič nie je skutočné, je to len klamlivý sen. Toho sa bojím najviac. Hrôzu naháňajúcej neistoty.”

Messerschmidt pri rozprávaní rozhadzoval rukami veľkými ako lopaty.

“Moje hlavy ho však raz a navždy zastavia.”

“Tieto sochy?” uistil som sa či mu rozumiem správne.

“To nie sú sochy” znechutene zareagoval. “Sú to busty.”

“Tieto busty premôžu Démona?” opakoval som.

“Samozrejme. Ochraňujú nás. Keby tu tie hlavy neboli, už by to tu dávno zbúral *cu grunt*.”

“A čo by tak asi zbúral? Vydricu?” vyprskol som a obrátil jeho temné rozprávanie na nezmyselný žart. “Vydricu by zbúral? Tieto rybárske domčeky by zrovnal so zemou alebo čo?”

Messerschmidt sa teraz už tiež smial od ucha k uchu a vytŕčal plné ústa zubov ako kukuričný klas. Páčil sa mi. Okolo očí mal vejáriky vrások od smiechu. Aj jeho ateliér sa mi páčil. Bol zablatený. Všetko v ňom nieslo stopy hlíny a kamenného prachu - dlážka, nábytok, šatstvo. Nič tu nepôsobilo magicky ani tajomne.

Obyčajné blato, hlina a íl. A ešte trocha prachu. Napriek tomu bol ateliér oveľa čarovnejším miestom ako Kempelenova dielňa. V dielni sa totiž všetko muselo poskladať z niečoho čo už existuje. Zo súčiastok. V Messerschmidtovom ateliéri sa však tvorili celkom nové, vymyslené a nikdy nepoznané veci. Tu sa zhmotňovali výtvyry z iného, neviditeľného sveta - zo sveta myšlienok

a predstáv. Do hlíny, alabastru a cínu sa tu odlievala umelcova slobodná duša. Moja nádej rástla. Dúfal som, že možno tu sa mi podarí nájsť spôsob ako zhmotniť Frankenschweinovu dušičku.

Možno sa mi to nakoniec predsa len podarí.

“Majster Messerschmidt?” skúsil som.

“Chcete oživiť môjho Frankenschweina? Chcete priviesť neživú hmotu k životu a vrátiť mu dušu?”

Messerschmidt sa zadíval na sánky a na neforemný balík, ktorý na nich stále trpezlivo čakal. Bol už neskorý večer a ticho ako v hrobe.

“*Na ja. Viem presne, čo treba urobiť.*” prekvapil ma jasnou odpoveďou. “Vo Viedni som mal priateľa z mladosti, Franzi Mesmera. Pristáhoval sa z Ingolstadt, aby študoval medicínu. Roky som uňho v ordinácii sledoval jeho pokusy s animálnym magnetizmom. Doktor Mesmer veril, že všetko na tomto svete existuje vo dvojici. Je muž a žena, je deň aj noc, svetlo a tma, a preto keď je hmota, musí byť aj duch. Neviditeľná substancia, ktorá pevnú hmotu oživuje. Dokázal túto neviditeľnú substanciu ovládať pomocou prenosu energie magnetom.” pustil sa do rozbaľovania balíka na sánkach.

“*Kom, hilf mir. Pod’ mi pomáhať!*”

Niekoľko hodín sme po ateliéri rozkladali hlavy z políc, kde ich boli desiatky. Messerschmidt vydával rozkazy. Odkiaľsi vytiahol a na stenu vyvesil starý egyptský papyrus s nákresmi. Okolo sánok v strede ateliéru postupne z hláv vznikala magický obrazec. Vysvetľoval mi, že hlavy dokážu podľa starých mystických náuk vytvoriť energetické pole. Hovoril mi o statickom elektróne, magnetizme, Egypťanoch, talmude, o mágii čísel a kabale. Nepochopil som nič, ale roboty som sa veru chopil. V rukách už som cítil mravenčenie. Možno od námahy, ale čo ak nie. Čo ak sa už začala koncentrovať tajomná sila hláv vystavaných okolo Frankenschweina?

Messerschmidt vymeriaval, posúval a zas nakúkal do kníh. Keď bol

konečne spokojný, na Frankenschweina mierilo dvadsaťpäť hláv. V ateliéri sa takmer nedalo pohnúť. Nakoniec Messerschmidt vytiahol veľký magnet a položil ho na mŕtve prasiatko. Potom otvoril *almaru* plnú zbraní - mal tam obrovské nože, kord a inak samé pušky a pištole. Vybral jednu so striebornými tepanými bleskami a naplnil ju pušným prachom.

“*Die Macht! Sila energie!*”

Predniesol tak dramaticky, ako keby to bola iba hra. Pozhasínal všetky sviečky, takže som nevidel ani na krok od seba a v čiernočiernej tme odriekal akési zaklínadlo. Zrazu ma ohlušil výstrel akoby v miestnosti udrel blesk a nastalo ticho.

“Majster Messerschmidt?” šepkal som. Ticho.

“Ste tu?” Ticho.

Nič, len tma a ticho. Báľ som sa pohnúť. Báľ som sa ozvať. Vtom som začul slabulinký šuchot.

“Majster Messerschmidt? Ste to vy?”

Pohyb a dýchanie už boli celkom zreteľné a približovali sa ku mne. Niečo sa ma dotklo a ja som sa tak preľakol, až som odskočil a narazil do stojanu s alabastrovou matnou hlavou. Tá s rachotom spadla na zem.

Na opačnom konci miestnosti sa rozsvietil plamienok sviece. Messerschmidt ju opatrne dvíhal do výšky a svetlo sa pomaly rozliezalo po miestnosti. Sánky boli prázdne. Pozrel som na miesto, kde som stál predtým. Na zemi tam odľukoval doráňaný, pozošívajúci, ale živý Frankenschwein. Otvoril matne žlté oko. Jeho dych bol ťažký a údy sa mu kŕčovito zmietali. Dostal som strach. Obrovský strach z toho, čo som vykonal, strach z Messerschmidta, ktorý tam stál nehybne ako duch so sviečkou v ruke. Zhrozil som sa z tohto Frankenschweina s neživým pohľadom. Zmizla krása môjho sna a bezduchá hrôza a odpor mi naplnili srdce. Nedokázal som vydržať ten pohľad a vybehol som z miestnosti. Bežal som ako o život. Preč! Najrýchlejšie ako som vládol. Bolo to chvíľkové splašenie, ale nedalo sa zastaviť. Keď sa mŕtvy Franken-

schwein, zošitý a oživený na mňa nepohnuto zahľadel, nechcel som s ním už viac nič mať. Chcel som sa ho zbaviť. Bez zastavenia som trielil do tmy. Chvíľu bežal za mnou, ale postupne jeho fučanie zaostalo. Ja som sa ďalej rútil mestom sám.

Záchvat paniky pominul. Ale Frankenschwein sa už stratil v šerých kútoch Vydrice. Zmizol navždy. Všetkému bol koniec. Tak som to cítil. Koniec. Málo som vtedy vedel, ako veľmi sa mýlim. Že je to len začiatok.

-

To čo nastalo potom, zachvátilo celé mesto. Začalo to nenápadne - o dva dni sa neisto začalo povrávať, že počas výdatnej chumelice niekto zahliadol Frankenschweina - pozošivaného, zheftovaného a obfercovaného ale hlavne mŕtveho - rezko cupkať cez ulicu. Takéto hlásenia a pozorovania sa stále množili a ja som ich začal systematicky zaznamenávať do denníčkov. V priebehu prvých rokov sa postupne ukázalo, že Frankenschwein sa zjavuje len v čase adventu. A to len v dňoch, keď je skutočné arktické počasie. Mojou povinnosťou, takmer poslaním a jediným životným zmyslom, sa stalo pátranie a lovenia môjho nemŕtveho prasiatka. Nachystal som si lepšie vybavenie - pevné topánky a kožuch zo zvieracej srsti. Dal som si k nemu prišit' aj, v našich končinách neobvyklú, mohutnú kožuštinovú kapucňu. Môj výstroj sa rokmi stále zdokonaľoval. Bol som odhodlaný a nevzdával som sa.



Každé Vianoce som sa opäť brodil snehom a vydával sa na expedíciu. Moja námaha bola zatiaľ márna. Ale bol som pripravený. Ubiehali roky môjho života. Pripomínali adventného *cvečken krampusa* vyrobeného zo slivák napichaných na špajdli. Jeden za druhým natesnané v jednotvárnom zástupe, bez rozdielu rovnaké, čierne a tvrdé. Scvrkli sa na prácu, povinnosti a adventný lov. Za tie roky som ale mnoho dokázal - napríklad som si významne zdokonaľil výstroj. Pre rýchle presuny som totiž najprv používal sane s koňom, ale tie boli v úzkych uličkách mesta veľmi neobratné. Kúpil som si teda psí záprah a menšie sánky. Naučil som sa výborne ovládať psí šestzáprah. Dal som si ušit' aj kožuštinové palčiaky. Dlhšie som tak vydržal vonku a ruky som nemal skrehnuté, keď som narýchlo potreboval prepriať vyčerpané psy. Mýtus o Frankenschweinovi sa šíril. Všetci ľudia v Prešporke poznali náš príbeh a chytró odskakovali z cesty, keď som na psom štvorzáprahu stíhal svoje neživé stvorenie v zasneženom meste. Obyvatelia Prešporka ma podporujú. Držia mi palčiaky kým prepriať psy na Venturgasse a dodávajú mi sily:

“Držíme vám palčiaky! Nevzdávajú sa!”

V Prešporke sa tieto slová stali výrazom podpory a povzbudenia. Držali mi palčiaky. Celý život som bol odkázaný na láskavosť cudzích ľudí. Nespomenul som vám ani, že domov som sa samozrejme už nikdy nevrátil.

Hneď ráno po tej osudnej noci som nastúpil do služby u knihovníka. Jediné voľné a zle platené miesto. Vyučil som sa a začal som pracovať. Knihy ma však tešili a ja som čítal všetko, čo mi prišlo pri práci pod ruky. Mal som taký zvyk. Niečo ako hru. Vždy, keď som otvoril novú neznámu knihu, prečítal som si z nej len prvú a poslednú vetu. Nič viac - len jednu vetu na začiatku a na koci. Potom som knihu zaverel a predstavoval som si, aký príbeh sa asi odvíja medzi týmito dvoma vetami. Čo sa všetko musí stať, aby sa tieto dve vety nakoniec spojili. Až potom som si sadol a začal som čítať pekne poporiadku. Postupne som mal prečítané všetky prvé a posledné vety v knižnici a aj príbehy, čo ich spájali. Kým som sa stal vrchným knihovníkom, bol som

už taký sčítaný, že som sa na žiadnu inú prácu ani nehodil. A budoval som svoju knižnicu ďalej. Zadovážil som si knihy z celého sveta - ruské, nemecké, anglické, francúzske. Napoleonove vojnové ťaženie mi v tomto smere neoceniteľne pomáhalo. Kým nad Európou roky striedavo vystreľovali salvy z kanónov a zo šampanského, desiatky tisíc cudzincov s literárnymi novinkami v torbe boli mojím nekonečne prúdiacim zdrojom. Aj dlho po vojne sa mi dostávali do rúk knihy z neslýchanej diaľky. Až raz, a to celkom nedávno, pred pár mesiacmi prišla jedna celkom tenučká kniha vo francúzštine a už jej názov ma zarazil - *Frankenstein ou le Prométhée moderne* - Frankenstein, alebo moderný Prométeus. Zhltol som ju hádam postojacky. Bol to môj príbeh! Všetky moje utrápené dni a prebdené noci ukradnuté a vytrhnuté z môjho života, podpísané akousi ženskou Mary Shelley! Nepoznám väčšiu agóniu ako nosiť v sebe nerozpovedaný príbeh - som raz prečítal. A teraz prežíval. Prežívam dodnes.

-

Rabín Sofer pomaly a bez náhlenia dočítal popísané papiere. Pozoroval som ho pozorne. Jeho oči sa niekedy zastavili a vrátili po riadku späť, akoby nemohli uveriť. Keď dočítal, ruky s papiermi mu klesli.

„Herr Franken, som prekvapený. Nenašiel som tu odpoveď na tú najdôležitejšiu otázku - čo ste hľadali na našom cintoríne?“

“Konečne som po päťdesiatich rokoch našiel spojitosť. Zistil som, ako sa môj príbeh dostal až k Mary Shelley a keď som to zistil, pochopil som, že sme v ohrození všetci. Môj príbeh bol len jednou maličkou súčasťou vo veľkom sprisahaní o ktorom hovoril už Messerschmidt. Zlé sily naozaj ohrozujú toto mesto a ja som našiel tú tenkú nitku, tú prasklinu, ktorou uniklo zlo. Tou príčinou je Heinrich Heine!“

Rabín prekvapene nadvihol obočie až sa mu splynulo s kožušinou *štrajmelu* na hlave.

“Mary Shelley napísala svoje dielo Frankenstein na Ženevskom jazere. Bol tam s ňou Percy Bysshe Shelley a Lord Byron - Angličania, básnici a umelci. Bol to práve Byron, ktorý navrhol, aby tam písali strašidelné príbehy. Byron, je súčasťou praskliny. Nie náhodou doviedol celú spoločnosť z Anglicka až k Ženevskému jazeru. Navštívil ich tam mladučký obdivovateľ Henrich Heine - prešporská krv. A to je tá spojitosť, ktorá mi stále unikala. Hlavu som si lámal, ako sa mohol môj príbeh dostať až do Anglicka. Vyniesla ho rodina Presburgerovcov, to je tá trhlina, ktorou prúdi zlý úmysel na svetlo sveta. Táto nebezpečná rodinná línia. Heineho babička opustila naše mesto, ale nikdy naňho nezabudla. V srdci nosila všetky príbehy a malému Heinrichovi v detstve často rozprávala milovaný, známy príbeh z rodného mesta a ten chlapec ho v to leto pekne pri ohníčku vytáral Shelleyovcom. Celý svet si čítal príbeh o Frankensteinovi a netušil aký horor ja tu v Prešporku prežívam. Presburgerovci ma pripravili o môj príbeh aj o moju knihu.”

Rabín zdvihol ruku aby ma upokojil,

“Pán Franken, môžem vás ubezpečiť, že prasklina zla je len výplodom vášho ťažko skúšaného ducha. Ja sám pochádzam z Nemecka, poznám rabína z Hamburgu, ktorý mi len pred krátkym časom práve túto rodinu spomínal. Áno, Heine skutočne pôvodom pochádza z nášho mesta, ale je dnes už významným básnikom a je to vzdelaný človek. Rabín dokonca chválil jeho nadšenie, vraj doučuje aj mládež, najmä svojho malého bratranca Karla. Tuším sa volá Karl Marx - tiež prešporská krv - pochádza z tej istej rodiny Presburgerovcov.”

“Tak potom ani z neho nič dobré nevzájde. A nakoniec možno aj zbúra Vydricu, uvidíte!” vykrikol som.

“Zlo si našlo cestu. Rodinu Presburgerovcov. To som hľadal v noci na

vašom cintoríne. Hroby Presburgerovcov. Chcel som sa ubezpečiť, že tu u nás z nich už nezostal ani jeden. Že sú už navždy preč, že nám nemôžu nijako ublížiť.”

Chatam Sofer, slávny rabín a direktor prešporskej ješivy, sa na mňa blahosklonne usmial a nevyslovil to slovo, ktoré mu v tej chvíli prišlo na myseľ - *mešuge*.

“Pán Franken, váš príbeh je originálny a chápem aj vaše veľké trápenie.” Jeho hlas upokojoval. Na tvári mal trpezlivý úsmev učiteľa.

“Mám v ješive veľa žiakov a vediem ich veľmi jednoducho. Riadim ich jedným zásadným heslom. *Tora vcedaka*. Uč sa Tóru a konaj dobro. Pre teba, *gojiše*, to bude o polovicu jednoduchšie. Ty len konaj dobro.”

Zas ten učiteľský úsmev.

“Viktor Franken, celý život tvoje oči vidia len tvoj problém, tvoje nešťastie. Túto zrakovú vadu si zdedil po otcovi. Ani ten nevidel nikoho, ani teba, svojho syna, videl len samé mäsiarske starosti. Ty zas hľadáš už päťdesiat rokov len na tú svoju veľkú otázku. Dnes tu v mojej ješive na ňu nájdeš odpoveď. Ale nechaj už svoje pokazené oči odpočívať. Teraz musíš najmä dobre počúvať!”

Nechápal som. V tej vrave a v spleti nemčiny, jidišu a hebrejčiny som nedokázal ani rozlíšiť jednotlivé slová, nieto im ešte rozumieť alebo pochopiť ich význam.

“Počúvaj dobre a začuješ univerzálne slová pochopenia. Sú to len tri slová. Tri slová, rovnaké v každom jazyku sveta. Ak chceš prijať do svojej duše nekonečnú múdrosť, budeš potrebovať všetky tri.”

Nepočul som vôbec nič. Vedel som, že rabína sklamem a veľmi som sa snažil pochopiť útržky slov. Napínal som uši a ostražito ako hľadač pokladu som sluchom preberal zlomky nezrozumiteľnej vravy. Čo z toho je dôležité? Chcem poznať tie tri zázračné slová. Túžim konečne aspoň na konci života pochopiť tajomstvo, nájsť osvietenie a spoznať význam svojho príbehu.

Veľký prešporský rabín mi konečne prišiel na pomoc:

“Existujú tri druhy osvietenia. Tri pevné schody k pravde a každý sa spája s jedným slovom:

Aha! - keď rozumom pochopíme zapeklitý problém.

Ó! - keď v posvätnom úžase zamĺkneme pred vznešeným tajomstvom,

Chacha! - keď pochopíme vtip. Kempelen ti ukázal to zaujímavé Aha! - logický svet plný princípov a súvislostí, ktoré treba pochopiť a spoznávať.

Messerschmidt ti predstavil kúzelné Ó! - mysteriózny vesmír tajomstiev a čarovných dejov, pred ktorým ticho žasneme. Ale ak nechceš zostať stáť ani na tomto stupienku a máš taký chochmes, že dokážeš vystúpiť až k skutočnej múdrosti, nezaobídeš sa bez oslobodzujúceho Chacha! - len smiech ťa odtrhne od zbytočných pochybností a nekonečného hľadania.

Len spokojný, zdravý smiech ti zaručí nadhľad osvietenca.”

Chcel som niečo povedať, ale rabín si preložil ukazovák cez pery a privrel oči. Ja som teda tiež v tichosti sklonil hlavu, zavrel tie svoje unavené oči a načúval. V hluku a vrave ješivy vytryskovali všade okolo nás ako pramienky živej vody tri čarovné slovíčka. Živé hlasy cez seba klokovali nadšené Aha, pokorné Ó a radostné živé ľudské Chacha. Mal som pocit, že sa nahlas rozosmejem, keď som si uvedomil, že všetko som pochopil práve tu - v škole. V škole, kde sa skrutkujú a modelujú myšlienky, nápady a radosť. A to z tej najvzácnejšej hmoty. Z ľudí plných života.

-

Cestou domov som sa tak náhlil po neistom ľade, že som cupital ako malý školák. Tešil som sa na toľko vecí. Musel som predať záprah so saňami a za utržené peniaze urobiť psom hostinu. Kúpiť ten najväčší adventný medovník a utekať k mäsiarskej bráne do Metzgerkšeftu. Sedí tam na kolieskovom kresle pri peci s muchami môj nesmierne staručký, zoslabnutý a opus-

tený otecko, s pokazenými očami a ja ho musím dostať von na námestie, medzi ľuďmi, ochutnať *glühwein* a chechtať sa s ním na *krampusoch*. A potom už naozaj musím bežať domov a napísať túto knihu o tom, ako som konečne oslobodil môjho milého Frankenschweina a nechal ho voľne si naveky užívať Vianoce v Prešporku. Až teraz. Všetko je mi jasné.

KONIEC

Všetko v tejto knihe je pravdivé a celý príbeh je vymyslený.

V texte sú použité citáty z kníh:

Thomans Hobbes: Leviathan

Rene Descartes: Meditace o prvné filozofii

Tomáš Halík: Pocta králi komikú

Mary Shelley: Frankenstein, moderný Prometheus